

**ВІДНОВЛЕНЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО
імені ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНІ:
ПІДСУМКИ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Маріанна Мовна

*кандидатка історичних наук, в. о. завідувача відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16\(32\)-8](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2024-16(32)-8)

У статті досліджено підсумки видавничої діяльності відновленого НТШ в Україні, проаналізовано видавничі стратегії у випуску друкованої продукції впродовж 1989–2023 років, що всебічно висвітлює науковий та науково-популярний дискурс, а також простежено спадкоємність традицій у передачі видавничого досвіду. Розкрито видавничу діяльність відновленого НТШ від 1989 року й донині (5-й етап його діяльності – відродження матірнього НТШ в Україні), зокрема серій «Українознавча наукова бібліотека НТШ», «Науково-популярна бібліотека», «Праці НТШ», «Записки НТШ», структурованих по секціях (Філологічна, Історично-філософська, Мистецтвознавства, Етнографії та фольклористики) і комісіях (Музикознавча, Спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін), «Збірники секцій і комісій НТШ», «Праці сесій, конференцій, симпозіумів, “круглих столів” НТШ», «Визначні діячі НТШ», «Мемуарна бібліотека НТШ», часопису «Вісник НТШ».

Ключові слова: *Наукове товариство імені Шевченка, Львів, книжкові серії, сучасна видавнича діяльність, тематика видань.*

Постановка проблеми. Відроджене НТШ – сформована у теоретично-практичних вимірах наукова інституція з чіткими державницькими підходами до трактування і конкретної праці над вивченням наукових процесів. Спираючись на традиційні наукові концепції попереднього НТШ, товариство розробило чітку програму дій щодо сутності і значення національного життя, проблем розвитку української ідеї та національного інтересу під кутом зору різних наукових зацікавлень. На сучасному етапі ще не маємо комплексного дослідження саме видавничої діяльності відродженого НТШ.

У 2023 р. ми розпочали роботу над історико-книгознавчим дослідженням (монографією) «Відроджене Наукове товариство імені Шевченка в незалежній Україні: видавничий досвід, традиції, спадкоємність» у межах відомчої теми відділу наукової бібліографії «Наукове товариство імені Шевченка у Львові (1873–1939) як загальнонаціональний видавничий осередок».

Мета статті – максимально повно висвітлити підсумки видавничої діяльності відновленого НТШ в Україні, проаналізувавши видавничі стратегії у випуску друкованої продукції від 1989 до 2023 років включно, що всебічно висвітлює науковий та науково-популярний дискурс, а також простеживши спадкоємність традицій у передачі видавничого досвіду. Необхідно також простудіювати видавничу діяльність відновленого НТШ від 1989 р. й донині (5-й етап його діяльності – відродження матірнього НТШ в Україні), зокрема ключових серій «Українознавча наукова бібліотека НТШ» (від 1991 р.), «Науково-популярна бібліотека» (від 1991 р.), «Праці НТШ» (від 1997 р.), «Записки НТШ» (від 1990 р.) структуровані по секціях (Філологічна, Історично-філософська, Мистецтвознавства, Етнографії та фольклористики) і комісіях (Музикознавча, Спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін та ін.), «Збірники секцій і комісій НТШ», «Праці сесій, конференцій, симпозіумів, “круглих столів” НТШ» (від 1990 р.), «Визначні діячі НТШ» (від 1995 р.), «Мемуарна бібліотека НТШ» (1995–2001), часопису «Вісник НТШ» (від 1991 р.) тощо.

Об’єкт дослідження – відновлене Наукове товариство імені Шевченка у Львові як видавничий осередок.

Методи дослідження: історико-культурологічний, хронологічний, книгознавчий, системний, історичної реконструкції.

Актуальність теми – на основі узагальненого аналізу сучасної науково-видавничої діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові (далі – НТШ) розкрити його роль як важливого видавничого осередку України з різних сфер науки, а також провідника в утвердженні соборності України, духовної єдності українських земель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Матеріали, що розкривають поточну видавничу діяльність НТШ, розпорошені по окремих виданнях: колективних монографіях, енциклопедіях, наукових та конференційних збірниках, періодиці, звітах у «Хроніці

НТШ». Це насамперед: Купчинський О. А. «Наукове товариство імені Шевченка» в «Енциклопедії історії України» [7], Фелонюк А. В. «Наукове товариство імені Шевченка» в «Енциклопедії Сучасної України» [16], розділ «Відродження Наукового товариства ім. Шевченка» в «Історії Львова» [11], «125 років НТШ» [12], «145 років НТШ» [14], «150 років на службі української культури і науки» [13], Фелонюк А. «Науковому товариству ім. Шевченка – 145 років» у «Віснику НТШ» [15] та ін.

Виклад основного матеріалу. 21 жовтня 1989 р. у Львові відбулися Установчі збори, що ухвалили рішення відновити товариство в Україні. Дотримуючись його традицій із передвоєнного часу, значних досягнень крайових НТШ в еміграції, відроджене НТШ в нових історичних умовах одним зі своїх ключових завдань поставило відновлення видавничої діяльності як найбільш продуктивної сфери [6, с. 22–23]. Першим головою відродженого товариства та генеральним секретарем Світової ради НТШ став Олег Романів (1992–2005), який спрямовував його діяльність на збереження історичної пам'яті та етнокультурних цінностей українства, проводив широкомасштабні дослідження українознавства і суспільних проблем. Він був відповідальним редактором періодичних збірників – «Вісника НТШ», «Хроніки НТШ», серії «Українознавча бібліотека», ініціатором перевидання «Енциклопедії українознавства», автором передмов і редактором книг з історичної тематики. За його ініціативи вийшли друком видання: «Відлуння голодомореноциду 1932–1933: етнокультурні наслідки голодомору в Україні» (2005) та «Західноукраїнська трагедія 1941 р.» (2003) [9, с. 81].

Від 1989 р. розпочався 5-й етап діяльності товариства – відродження матірнього НТШ в Україні і паралельне функціонування в еміграції – Австралії, Європі, Канаді та США. У межах частини приміщень у колишніх будинках НТШ у Львові розмістили конференційні зали та нову бібліотеку (40 тис. томів). 1990 року була створена видавничо-поліграфічна комісія як науково-дослідний підрозділ товариства, головою якої спочатку став Р. Машталір, а згодом С. Гунько. До роботи у ній були залучені провідні вчені, керівники та фахівці видавничо-поліграфічного комплексу Львова. Від початку функціонування комісії дотримувано таких напрямів діяльності: розробка науково-теоретичних проблем поліграфії та

видавничої справи, дослідження й узагальнення національного досвіду в різних сферах книго- та пресовидання, виробництва і розповсюдження друкованої продукції; вироблення нових маркетингових стратегій у галузі видавничої діяльності; розширення типологічного спектра та тематичної палітри видань і публікацій [1, с. 51].

У товаристві розпочали діяльність науково-видавнича рада і дослідно-видавничий центр (від 2002 р., виконавчий директор – Владислав Бартошевський). Дослідно-видавничий центр НТШ (далі – ДВЦ НТШ) включає комп’ютерний осередок, дільницю оперативної поліграфії та книгарню, що розповсюджує його видання [5, с. 481]. Зберігаючи поліграфічну традицію, що сягає ще 1873 р., товариство вводить в експлуатацію власну друкарню й переплетню. На жаль, незважаючи на цілеспрямовану державотворчу наукову діяльність товариства, вона здійснюється без будь-якої державної бюджетної підтримки, виключно за рахунок коштів патріотичних спонсорів та діяльності виробничих підрозділів ДВЦ НТШ.

Головним серійним виданням НТШ є «Записки НТШ». За редакцією наукового секретаря, згодом голови НТШ Олега Купчинського відроджене товариство станом на 2012 р. в однойменній серії видало 25 томів «Записок НТШ» із різних проблем українознавчої гуманістики (Т. 221: Праці Філологічної секції. 1990; Т. 222: Праці Історично-філософської секції. 1991; Т. 223: Праці Секції етнографії та фольклористики. Т. 224: Праці Філологічної секції. 1992; Т. 225: Праці Історично-філософської секції. Т. 226: Праці Музикознавчої комісії. 1993; Т. 227: Праці Секції мистецтвознавства. Т. 228: Праці Історично-філософської секції. 1994; Т. 229: Праці Філологічної секції. Т. 230: Праці Секції етнографії та фольклористики. 1995; Т. 231: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. Т. 232: Праці Музикознавчої комісії. 1996; Т. 233: Праці Історично-філософської секції. Т. 234: Праці Філологічної секції. 1997; Т. 235: Праці Археологічної комісії. Т. 236: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. 1998; Т. 237: Праці Театрознавчої комісії. Т. 238: Праці Історично-філософської секції. 1999; Т. 239: Праці Філологічної секції. 2000; Т. 240: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. 2000; Т. 241: Праці Комісії архітектури та містобудування. 2001; Т. 242: Праці Секції етнографії і фольклористики. 2001; Т. 243: Праці Історично-філософської

секції. 2002; Т. 244: Праці Археологічної комісії. 2002 та інші). Започатковані ще 1892 року, 2022 рік «Записки НТШ» ознаменували появою 275-го тому (Секція спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін) цього найпрестижнішого за усі часи українознавчого серійного збірника, що вивів на шлях наукової вічності його довголітній редактор (1895–1913) Михайло Грушевський.

Здобутки вчених в ділянці окремих наук опубліковані в «Працях НТШ» (1997–2023), де вже з'явилися 73 томи з різних галузей знань. За час свого існування серія отримала визнання наукової спільноти, оскільки вдало поєднувала здобутки фундаментальних і прикладних досліджень, історичні, гострі та актуальні теми вітчизняної науки, репрезентувала відомі та невідомі постаті видатних вітчизняних і закордонних учених. У серії друкували як праці численних наукових дисциплін, так і збірники окремих комісій, якот: «Лікарський збірник» (1992, 1994, 1995, 1996, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, усього 11 томів), «Фізичний збірник» (1993, 1996, 1998, 2001, 2002, 5 томів), «Екологічний збірник» (1999, 2001, 2003, усього 4 томи), а також збірники, пов'язані з проведеними конференціями і конгресами. Так, до Третього Конгресу українців у Харкові (1996) підготовано збірник «Український правопис та наукова термінологія: історія, концепції та реалії сьогодення», який є вислідом тривалих дискусій у двох філологічних комісіях НТШ і призначений не лише для стимулювання наукової дискусії, але й для декларування наших позицій з цих питань [3, с. 80–81].

Серед томів окремих наукових дисциплін представлено: Т. 1. Геологія, геофізика, хемія, біохемія, матеріалознавство, механіка матеріалів (1997), Т. 2. Матеріалознавство і механіка матеріалів, хемія, медицина, екологія, екологічні технології (1998), Т. 3. Екологічний збірник на пошану Андрія Созонтовича Лазаренка (1999), Т. 4. Студії з поля історії української науки та техніки (2000), Т. 5. Геологічний збірник на пошану Северина Пастернака (2001), Т. 6. Матеріалознавство і механіка матеріалів (2001), Т. 7. Екологічний збірник-2: Екологічні проблеми природокористування та біорозмаїття Львівщини (2001), Т. 8. Геофізика (2002), Т. 9. Матеріалознавство і механіка матеріалів: збірник на пошану академіка Ярослава Підстригача. До 75-річчя з дня народження (2003), Т. 10. Хемія та біохемія (2003), Т. 11. Географія: матеріали Міжнародної

наукової конференції «Актуальні проблеми географічного українознавства на зламі тисячоліть (до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича)». Львів, 7–8 листопада 2000 року (2003), Т. 47, 49, 50, 52, 54, 55, 57, 59, 62, 64, 65, 66, 69, 71, 72: Медичні науки (2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023), Т. 33, 40, 53, 56, 60, 62, 66, 68, 70, 73: Хімічні науки (2013, 2014, 2015, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). Структура видань змінювалась у процесі накопичення видавничого матеріалу від сукупності кількох наукових напрямів в одному збірнику на початках відновленого товариства до більш спеціалізованих видань із наукових дисциплін на сучасному етапі.

У серії «Збірники Секцій і Комісій НТШ» друкували збірники: географічної комісії – «Академік Степан Рудницький – основоположник української географічної науки: збірник наукових праць» (1994), «Історія української географії і картографії: матеріали наукової конференції, присвяченої 95-річчю від дня народження професора Володимира Кубійовича (Тернопіль, 25–26 грудня 1995 р.)», «Історія Української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис» / Вип. 1–2, вип. 3–6 (2000–2002);

– екологічної комісії – «Рослинність заповідника “Розточчя”: ідентифікація сучасного розмаїття фітоценозів» (1997), «Рослинність заповідника “Розточчя”: класифікація методом Браун-Бланке» (1999), «Флора Прикарпаття» (2000) (усі – авторства В. Ткачика);

– економічної комісії – «Джерела економічної україністики» (1993);
– історичної та археографічної комісії (Матеріали засідань історико-філософської секції) (1994, 1999);

– комісії інформатики та кібернетики – Костирко В., Кульчицький І. «Про кодування букв української абетки та програмне забезпечення для використання її на персональних комп'ютерах» (1990), «Проблеми українізації комп'ютерів: тези доповідей конференції» (1991), «Україномовне програмне забезпечення: тези доповідей» (1994, 1995);

– комісії історії науки і техніки – «Історія української науки: сучасна оцінка минулого»: матеріали міжнародної конференції «Трансформація наукових систем в країнах з перехідною економікою і роль науки в суспільстві, що змінюється» (1998), «Історія української науки на межі тисячоліть: збірник наукових праць» (1999–2001);

– комісії книгознавства та бібліографії – «Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди: матеріали круглого столу» (1996), «Іван Омелянович Левицький: збірник наукових праць» (2002);

– комісії матеріалознавства і механіки матеріалів – «Основні напрями досліджень в галузі матеріалознавства: тези доповідей першої наукової сесії Комісії матеріалознавства» (1990), «Фізико-хімічна механіка композиційних матеріалів: анотація доповідей I-го Міжнародного симпозіуму ФХМКМ-93» (1993), “Investigations on Fracture, Strength and Integrity of Materials and Structures. A View from the Eastern Europe” (1993), «Українське матеріалознавство». Том 1, 2 (1994, 1996);

– славістичної комісії – «Славістичні студії. Т. 1: Матеріали V-го Міжнародного славістичного колоквиуму» (1997);

– хімічної комісії – «Львівські хімічні читання: тези доповідей науково-практичної конференції» (1995, 1997, 1999, 2001).

У серії «Праці сесій, конференцій, симпозіумів, “круглих столів” НТШ» вийшло друком 15 томів. У 1998 р. побачив світ збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові «З історії Наукового товариства ім. Шевченка» як 10 том цієї серії за редакцією О. Купчинського.

Серія «Бібліографія» (науково-довідкові видання) включає 16 томів (1991–2006) бібліографічних покажчиків видань НТШ, окремих часописів та відомих науковців (Ф. Колесси, В. Гнатюка, Я. Яреми, Т. Комаринця, Я. Падоха, І. Головацького, Я. Ганіткевича, Є. Гладишевського, Р. Кучера, М. Загайкевич).

У серії «Українознавча бібліотека НТШ» (1991–2023) з’явилися монографії чільних учених товариства, а також праці з актуальних проблем української історії та культури. Відкриває серію книга діаспорних фахівців А. Жуковського та О. Субтельного «Нарис історії України» за редакцією Я. Грицака та О. Романіва (1991, чис. 1), що на початку 1990-х років через нестачу незаангажованої історії України пера вітчизняних авторів виконувала функції шкільного підручника з об’єктивним висвітленням історичних подій у хронологічному розрізі від праісторії до сучасності. Видання мало неабияку популярність серед читачів і витримало три накладу (1991, 1992, 1993).

Видавнича політика цієї серії була спрямована не лише на друк наукових досягнень дослідників України, але й спадщини

представників української діаспори у світі. Серед авторів – знані історики й мовознавці: Я. Падох «Ґрунтове судочинство на Лівобережній Україні у другій половині XVII–XVIII ст.» (1994, чис. 2) (за редакцією О. Купчинського), В. Косик «Україна і Німеччина у Другій світовій війні» (1993, чис. 3) (за редакцією О. Купчинського), Й. Дзєндзелівський «Українське і слов'янське мовознавство: збірник праць» (1996, чис. 6) (за редакцією О. Купчинського), Ю. Шевельов «Внесок Галичини у формування української літературної мови» (1996, чис. 7), М. Сич «Українська кооперація в Галичині під час II Світової війни» (1999, чис. 14), Л. Рудницький «Іван Франко і німецька література» (2002, чис. 10), «Листування Степана Рудницького» (упорядник П. Штойко, 2006, чис. 19), О. Романів, І. Федущак «Західноукраїнська трагедія 1941» (2002, 2003, чис. 18) (видано спільно з Фундацією Українського Вільного Університету в США). Серія включала не лише монографічні дослідження, а й словники, як-от «Словник львівської говірки першої третини ХХ ст.» М. Мовної (2013, чис. 38). Останнім часом у серії виходили монографічні праці біографічного спрямування провідних дослідників, наприклад Р. Ґайди та Р. Пляцка «Іван Пулюй: життя і творчість» (2019, чис. 50), що проливає світло на життєвий і творчий шлях і науковий доробок незаслужено недооціненого першовідкривача Х-променів.

Неперервний характер має теж випуск нових праць у серіях «Визначні діячі НТШ» та «Мемуарна бібліотека НТШ». У серії «Визначні діячі НТШ» (1994–2018) започатковано друк життєписно-бібліографічних нарисів із бібліографічним покажчиком праць провідних науковців-членів НТШ у діаспорі, зокрема Євген Юлій Пеленський (1994, чис. 4), Олекса Горбач (1995, чис. 5), Іван Раковський (2004, чис. 9), Іван Пулюй (1998, чис. 7), Іван Огієнко (1997, чис. 6), Степан Рудницький (1997, чис. 2), Василь Сімович (1995, чис. 3), Кирило Студинський (2006, чис. 10), Григорій Величко (2018, чис. 12). Усього побачили світ дванадцять випусків життєписів, що послуговували джерельною базою для глибшого дослідження та осмислення наукового доробку цих постатей в Україні.

Редактори й упорядники серії «Мемуарна бібліотека НТШ» (1991–2001) після тривалого панування тоталітарного режиму та засилля його ідеологічної спадщини поставили собі за мету висвітлювати

різні за видово-жанровою характеристикою писемні пам'ятки й почали друкувати рукописи спогадів українських громадських, культурних та наукових діячів (педагогів, письменників, науковців, учасників національно-визвольної боротьби ХХ ст.), про помітні історичні події в житті України (вересень 1939 року, наука в Українській РСР 1920–1930-х років, політичний процес 59-ти над молодими членами Другої Екзекутиви ОУН 1940–1941 років, український Львів 1920–1940-х років, хроніка легіону Дружин українських націоналістів 1941–1943 років, подорожі В. Кубійовича як географа післявоєнного часу, рефлексії педагога 1916–1944 років на суспільному тлі). Відкриває серію книга мемуарів О. Назарука «Зі Львова до Варшави» (1991, чис. 1), присвячена першій радянській окупації західноукраїнських земель. Наступні видання серії: Л. Окіншевич «Моя академічна праця в Україні» (1995, чис. 2), Л. Комар «Процес 59-ти» (1997, чис. 3), М. Семчишин «3 книги Лева: Український Львів двадцятих-сорокових років: спомини» (1998, чис. 4), М. Кальба «Ми присягали Україні: ДУН 1941–1943» (1999, чис. 5), «Мандрівки Володимира Кубійовича» (2000, чис. 6), М. Соновецький «Спогади старого педагога» (2001, чис. 7). Упорядниками та редакторами цих видань виступили О. Купчинський, М. Швагуляк, О. Романів, О. Шаблій. Характерними ознаками серії є скромне поліграфічне виконання, притаманне для 1990-х років, і, попри це, глибина змістового наповнення.

Відроджене НТШ у Львові заснувало ще низку книжкових серій: «Мистецька серія», «Енциклопедії, словники» («Енциклопедія Українознавства: словникова частина: у 10 т.» / голов. редактор В. Кубійович. Париж; Нью-Йорк: Молоде життя, 1955–1984. Перевидання в Україні. Львів, 1993–2003), «Довідкові видання» («Видання Наукового товариства ім. Шевченка. Десять років видавничої діяльності 1990–1999» / уклали: І. Мельничук, О. Романів. Львів, 1999), «Навчальні посібники та підручники», «Суспільні діалоги» (від 1995 р.). Крім того, вийшов ряд несерійних видань (20 назв).

За дорученням Світової Ради НТШ і за участю її генерального секретаріату НТШ в Україні забезпечує випуск інформаційного щорічника «Хроніка НТШ» та журналу «Вісник НТШ». Вийшли числа 81–99 (1993–2011) «Хроніки» та числа 1–68 (1992–2023) «Вісника НТШ». У своєму історичному розвитку від часу заснування (1900)

«Хроніка НТШ» як індикатор товариства має свою історію, що відображає злети і падіння, успіхи та поразки організації й пройшла чотири видавничі етапи, а сьогодні перебуває на п'ятому (сучасному) етапі від 1992 р. [10, с. 18]. Щодо друку, варто відзначити працю наукового секретаря, згодом голови НТШ О. Купчинського, який мав вирішальний внесок у формування видань. Первісний задум перетворити «Вісник НТШ» у журнал, одягнувши його в шати з кольоровою обкладинкою і надавши йому більш систематичну періодичність [3, с. 80–81], згодом було успішно втілено у життя.

Паралельно з центральним «Вісником НТШ» у Львові свої периферійні вісники щорічно видавали осередки в Івано-Франківську та Донецьку. «Прикарпатський вісник НТШ» виходив від 2008 р. у чотирьох серіях: «Число», «Слово», «Думка», «Пульс». Крім того, осередки видавали книжки: у Донецьку – 16, Івано-Франківську – 1, у Криму – 1, Луцьку – 2, Рівному – 1, Тернополі – 4, Черкасах – 2.

Чимало видань НТШ підготувало та надрукувало спільно з іншими науковими (академічними) інституціями, навчальними закладами, товариствами й організаціями: з Державним університетом «Львівська Політехніка» («Конструкційні та функціональні матеріали “КФМ’97”: матеріали другої Міжнародної конференції» (Львів, 14–16 жовтня 1997) (1997); Інститутом народознавства НАН України («Українське сакральне мистецтво: традиції, сучасність, перспективи» (Українське сакральне мистецтво XIII–XV ст.)»: матеріали третьої міжнародної наукової конференції (Львів, 4–5 травня 1995 року) (2001); Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України («Листування українських славистів з Францем Міклошичем» (1993), Слободян В. «Церкви України. Перемиська єпархія. Видання присвячене 2000-літтю Різдва Христового» (1998); Львівським національним університетом ім. І. Франка (Грабинський І. «Еколого-економічна система України. Порівняльний аналіз» (1997), «Михайло Грушевський і Західна Україна»: доповіді й повідомлення наукової конференції» (Львів, 26–28 жовтня 1994 р.) (1995), Косик В. «Симон Петлюра» (2000); Львівським державним медичним університетом ім. Данила Галицького («Орфографічний словник українських медичних термінів. 29.000 термінів» (1992), «Основи профілактики діабетології (діагностика прихованих стадій

цукрового діабету за піруватуричним, піруватмічним та піруватдегідрогеназним тестами») (1992), «Цукровий діабет: (діагностика, профілактика, харчування, фітотерапія)» (1996), «Рецептура при інфаркті міокарда та стенокардії» (1997), «Актуальні проблеми медицини, біології, ветеринарії і сільського господарства: книга наукових статей» (1996), «Охорона здоров'я і довкілля»: матеріали ювілейної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження професора В. В. Мартинюка» (1996); Фізико-механічним інститутом ім. Г. В. Карпенка НАН України («Проблеми корозії та протикорозійного захисту конструкційних матеріалів». «Корозія-94»: матеріали міжнародної конференції-виставки» (м. Львів, 3–7 жовтня 1994 р.) (1994), «Сучасна протикорозійна ізоляція в трубопровідному транспорті» (1999), «Сучасні проблеми механіки матеріалів: фізико-хімічні аспекти діагностика властивостей»: матеріали Міжнародного науково-технічного симпозіуму» (Львів, 4–7 червня 2001 р.) (2001); Інститутом українознавства при Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника, Координаційним бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, Львівським крайовим товариством «Рідна Школа», Львівською регіональною організацією «Меморіал», «Просвітою», Тернопільським педагогічним інститутом ім. В. Гнатюка, Ужгородським державним університетом, Українською академією друкарства, Українським державним лісотехнічним університетом та ін.

У 2012 р. розпочався широкомасштабний видавничий проєкт – «Енциклопедія НТШ», яка репрезентує цілісний і багатовимірний образ інституції (мету і завдання, структуру, основні видання, персоналії, охоплює історію всіх сфер життя та контакти з різними національними й закордонними науковими установами і навчальними закладами). У передмові О. Купчинського, на той час голови НТШ (2005–2014), сформульовано основні теоретичні засади та видавничі стратегії цього багатотомного книжкового проєкту: «За характером та обсягом охоплених проблем це унікальне, присвячене одній інституції, відомче видання, у якому вміщено понад чотири тисячі різноматичних та іменних гасел про видатних особистостей української та світової науки. Її поява прискорить освоєння національних форм розвитку історії науки, виявляючи багатогранний потенціал наукової думки минулого та сучасності. Вона

водночас закладає основу для написання багатотомної історії НТШ, що є давно назрілим дослідницьким завданням» [6, с. 7–8]. О. Купчинський відіграв провідну роль у відновленні та розвитку товариства, передусім його видавничої діяльності, зокрема як головний редактор «Записок НТШ» (50 томів), редактор трьох томів «Енциклопедії», кількох десятків книг, що можна розглядати як найбільший науково-видавничий здобуток товариства за 30 років новітньої історії [8, с. 64–84].

У 2014 р. естафету успішної організаційної та видавничої діяльності підхопив новий голова товариства – Роман Кушнір. На 2023 р. побачили світ п'ять томів енциклопедії (2012. Т. 1: А–Б; 2014. Т. 2: Б–В; 2016. Т. 3: В–Г; 2019. Т. 4: Г–Д; 2022. Т. 5: Д–Ж). Нещодавно засновано нову видавничу серію «Національна пам'ять у перекладознавстві» (від 2017 р.), у якій побачили світ чотири випуски, серед яких: Г. Майфет «Вибрані розвідки з перекладознавства» (2017, вип. 1), «Роксолана Зорівчак: з любов'ю до науки та життя» (2021, вип. 2).

2023 рік загалом був плідним на ювілейні видання до 150-річчя з часу заснування товариства (22 позиції). Серед найпомітніших – ювілейний «Вісник НТШ» (чис. 68), «Творці незалежної науки: збірник матеріалів наукової конференції», що провела Археографічна комісія спільно зі Львівською обласною універсальною науковою бібліотекою, «Наукове товариство ім. Шевченка: 150 років на службі української науки та культури: гуманітарні науки», «Гуманітарна наука у вищій школі»: матеріали “круглого столу”, присвяченого 150-річчю Наукового товариства ім. Шевченка» (29 листопада 2023 р.).

Висновки. Перше в українській історіографії дослідження підсумків видавничої діяльності відновленого НТШ в Україні та аналіз видавничих стратегій у випуску друкованої продукції впродовж 1989–2023 років, що всебічно висвітлює науковий та науково-популярний дискурс, дає можливість простежити як спадкоємність традицій у передачі видавничого досвіду, так і сучасні виробничі та наукові підходи й методології в організації книговидавничої діяльності. Спираючись на традиційні наукові концепції попереднього НТШ (1873–1939), сучасне товариство розробило чітку програму дій щодо сутності і значення національного життя, проблем

розвитку української ідеї та національного інтересу під кутом зору різних наукових зацікавлень і почало її поступову реалізацію. У видавничому доробку нового НТШ за 17 років незалежності (впродовж 1989–2006 років) з’явилися друком більше чотирьохсот найменувань книжкових і серійних випусків видань, серед них – у співпраці з іншими установами України та діаспори. На нинішньому етапі дослідження поки що неможливо встановити точну кількість книжкових одиниць від 2006 до 2023 року, адже існує лише два профільні видання – бібліографічний покажчик «25 томів «Записок НТШ» (1990–2003) [2] та «Каталог видань НТШ в Україні (1990–2007)» [4], тому надзвичайно актуальним є створення повної бібліографії новітніх видань НТШ в Україні.

1. Гунько С. Видавничо-поліграфічна комісія НТШ. *Наукове Товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2016. Т. 3. С. 51–52.

2. 25 томів Записок Наукового товариства імені Шевченка у відновленому в Україні товаристві 1990–2003: бібліографічний покажчик. Томи 221–245 / уклад. В. Майхер ; НТШ. Львів, 2003. 112 с. (Науково-довідкові видання. Серія І. «Бібліографія» ; т. 14).

3. Звітна доповідь голови НТШ О. Романіва загальним звітно-виборним зборам 21 грудня 1996 р. Науково-видавнича діяльність. *Хроніка НТШ* / уклад.: О. Романів, Н. Гумницька. Львів ; Нью-Йорк ; Торонто, 1997. Чис. 88. С. 73–87.

4. Каталог видань Наукового товариства ім. Т. Шевченка в Україні: 1990–2007 роки / уклад.: В. Майхер, І. Мельничук. Львів, 2008. 89 с. (Серія «Бібліографічні покажчики НТШ» ; т. 21).

5. Купчинський О. Бартошевський Владислав. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 481.

6. Купчинський О. Передмова. *Наукове Товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 7–36.

7. Купчинський О. А. Наукове товариство імені Шевченка. *Енциклопедія історії України*. Київ : Наук. думка, 2010. Т. 7. С. 203–213.

8. Кушнір Р. М., Фелонюк А. В. Наукове товариство імені Шевченка: історія, сьогодення, майбутнє. *Вісник Національної академії наук України*. Київ, 2019. № 1. С. 64–84. DOI: <https://doi.org/10.15407/vism2019.01.064>.

9. Назарчук З., Никифорчин Г. Олег Романів – видатний вчений та організатор науки : (до 90-річчя від народження). *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Чис. 59 (Весна-літо). С. 78–82.

10. О. Р. [Романів О.]. 100 років «Хроніки НТШ». Хронологічний міст між віком ХІХ-им і ХХІ-им. *Вісник НТШ*. Львів, 2000. Чис. 24 (Осінь). С. 18–19.

11. Патер І., Дуцяк І., Литвин М. Наука і освіта. Відродження наукового товариства ім. Шевченка. *Історія Львова* : у 3 т. Львів : Центр Європи, 2007. Т. 3 : Листопад 1918 – поч. ХХІ ст. С. 440.

12. 125 років Наукового товариства ім. Шевченка : зб. наук. праць і матеріалів, присвячених ювілею Товариства / відп. ред. О. Купчинський. Львів, 2001. 388 с. (Серія «Праці сесій, конференцій, симпозіумів, “круглих столів” НТШ» ; т. 12).

13. 150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки / відп. ред. С. Гелей. Львів, 2023. 1016 с.

14. 145 років Наукового товариства ім. Шевченка : зб. статей і матеріалів / упоряд. А. Фелонюк. Львів, 2019. 207 с. (Серія «Праці сесій, конференцій, симпозіумів, “круглих столів” НТШ» ; т. 16).

15. Фелонюк А. Науковому товариству ім. Шевченка – 145 років. *Вісник НТШ*. Львів, 2018. Чис. 60 (Осінь-зима). С. 1–3.

16. Фелонюк А. В. Наукове товариство імені Шевченка. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2020. Т. 22. С. 561–566.

References

1. Hunko, S. (2016). Vydavnycho-polihrafichna komisiia NTSh [Publishing and printing commission of ShSS]. *Naukove Tovarystvo imeni Shevchenka* : entsyklopediia. Kyiv ; Lviv ; Ternopil, 3, pp. 51–52. [in Ukr.].

2. Maikher, V. (comp., 2003). 25 tomiv Zapysok Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka u vidnovlenomu v Ukraini tovarystvi 1990–2003: bibliohrafichni pokazhchyk. Tomy 221–245 [25 volumes of Notes of the Shevchenko Scientific Society in the society restored in Ukraine 1990–2003: bibliographic index. Volume 221–245]. Lviv, 112 p. (Naukovo-dovidkovi vydannia. Seriia I. “Bibliohrafiia” ; 14). [in Ukr.].

3. Romaniv, O. & Humnytska, M. (comp., 1997). Zvitna dopovid holovy NTSh O. Romaniva zahalnym zvitno-vybornym zboram 21 hrudnia 1996 r. Naukovo-vydavnycha diialnist [Report of the head of the Shevchenko Scientific Society O. Romaniv to the general reporting and election meeting on December 21, 1996. Scientific and publishing activity]. *Khronika NTSh*. Lviv ; Niu-York ; Toronto, 88, pp. 73–87. [in Ukr.].

4. Maikher, V. & Melnychuk, I. (comp., 2008). Kataloh vydan Naukovoho tovarystva im. T. Shevchenka v Ukraini: 1990–2007 roky [Catalog of publications of the Shevchenko Scientific Society in Ukraine: 1990–2007]. Lviv, 89 p. (Seriiia “Bibliohrafichni pokazhchyky NTSh”; 21). [in Ukr.].

5. Kupchynskiy, O. (2012). Bartoshevskiy Vladyslav. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka* : entsyklopediia. Kyiv ; Lviv ; Ternopil, 1, p. 481. [in Ukr.].
6. Kupchynskiy, O. (2012). Peredmova [Preface]. *Naukove Tovarystvo imeni Shevchenka* : entsyklopediia. Kyiv ; Lviv ; Ternopil, 1, pp. 7–36. [in Ukr.].
7. Kupchynskiy, O. A. (2010). Naukove tovarystvo imeni Shevchenka [Shevchenko Scientific Society]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. Kyiv : Nauk. dumka, 7, pp. 203–213. [in Ukr.].
8. Kushnir, R. M. & Feloniuk, A. V. (2019). Naukove tovarystvo imeni Shevchenka: istoriia, sohodennia, maibutnie [Shevchenko Scientific Society: history, present, future]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. Kyiv, 1, pp. 64–84. DOI: <https://doi.org/10.15407/visn2019.01.064>. [in Ukr.].
9. Nazarchuk, Z. & Nykyforchyn, H. (2018). Oleh Romaniv – vydatnyi vchenyi ta orhanizator nauky : (do 90-richchia vid narodzhennia) [Oleg Romaniv – an outstanding scientist and organizer of science : (to the 90th anniversary of his birth)]. *Visnyk NTSh*. Lviv, 59 (Vesna-lito), pp. 78–82. [in Ukr.].
10. O. R. [Romaniv, O.]. (2000). 100 rokiv “Khroniky NTSh”. Khronolohichni mist mizh vikom XIX-ym i XXI-ym [100 years of Chronicles of NTSh. Chronological bridge between century XIX and XXI]. *Visnyk NTSh*. Lviv, 24 (Osin), pp. 18–19. [in Ukr.].
11. Pater, I., Dutsiak, I. & Lytvyn, M. (2007). Nauka i osvita. Vidrodzhenia naukovooho tovarystva im. Shevchenka [Science and education. Revival of the Shevchenko Scientific Society]. *Istoriia Lvova* : u 3 t. Lviv : Tsent Yevropy, 3 : Lystopad 1918 – poch. XXI st., p. 440. [in Ukr.].
12. Kupchynskiy, O. (ed., 2001). 125 rokiv Naukovoho tovarystva im. Shevchenka : zb. nauk. prats i materialiv, prysviachenykh yuvileiu Tovarystva [125 years of the Shevchenko Scientific Society : coll. of science works and materials dedicated to the anniversary of the Society]. Lviv, 388 p. (Seriia “Pratsi sesii, konferentsii, sympoziumiv, “kruhlykh stoliv” NTSh”; 12). [in Ukr.].
13. Helei, S. (ed., 2023). 150 rokiv na sluzhbi ukrainskoi nauky ta kultury. Humanitarni nauky [150 years at the service of Ukrainian science and culture. Humanities]. Lviv, 1016 p. [in Ukr.].
14. Feloniuk, A. (comp., 2019). 145 rokiv Naukovoho tovarystva im. Shevchenka : zb. statei i materialiv [145 years of the Shevchenko Scientific Society : coll. of articles and materials]. Lviv, 207 p. (Seriia “Pratsi sesii, konferentsii, sympoziumiv, ‘kruhlykh stoliv’ NTSh” ; 16). [in Ukr.].
15. Feloniuk, A. (2018). Naukovomu tovarystvu im. Shevchenka – 145 rokiv [Shevchenko Scientific Society is 145 years old]. *Visnyk NTSh*. Lviv, 60 (Osin-zyma), pp. 1–3. [in Ukr.].
16. Feloniuk, A. V. (2020). Naukove tovarystvo imeni Shevchenka [Shevchenko Scientific Society]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv, 22, pp. 561–566. [in Ukr.].

Marianna Movna, Candidate of Historical Science, Performing duties head of the Department of Scientific Bibliography of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Restored Shevchenko Scientific Society in Ukraine: summary of publishing activities

The restored NTSh is a scientific institution formed in theoretical and practical dimensions with clear statist approaches to the interpretation and specific work on the study of scientific processes. Relying on the traditional scientific concepts of the previous NTSh, the society developed a clear program of actions related to the essence and meaning of national life, problems of the development of the Ukrainian idea and national interest from the point of view of various scientific engagement. At the current stage, we still do not have a comprehensive study of the publishing activity of the restored NTSh. In 2023, the author began work on the historical and bibliographic research (monograph) “Restored Shevchenko Scientific Society in independent Ukraine: publishing experience, traditions, succession” within the departmental theme of the Department of Scientific Bibliography “Shevchenko Scientific Society in Lviv (1873–1939) as a nationwide publishing center”.

The article examines the results of the publishing activity of the restored NTSh in Ukraine, analyzes the publishing strategies in the production of printed products during the years 1989–2023, which comprehensively illuminates the scientific and popular science discourse, and also traces the continuity of traditions in the transmission of publishing experience. The publishing activity of the restored NTSh from 1989 to the present day (the 5th stage of its activity is the revival of the parent NTSh in Ukraine), in particular the series “Ukrainian Studies Scientific Library of NTSh”, “Popular Science Library”, “Proceedings of NTSh”, “Notes of NTSh”, structured by sections (Philological, Historical and Philosophical, Art Studies, Ethnography and Folkloristics) and commissions (Musicology, Special (auxiliary) historical disciplines), “Proceedings of sessions, conferences, symposia, “round tables” of the NTSh”, “Prominent figures of NTSh”, “Memorial library of NTSh”, “Visnyk NTSh” magazine.

Keywords: *Shevchenko Scientific Society, Lviv, book series, modern publishing activity, topics of publications.*